

LBRIS

We know
books

REGINA
MARIA
A ROMÂNIEI

Însemnări zilnice 1931

Traducere din limba engleză și introducere de
GEORGETA FILITTI

Note de
TUDOR VIȘAN-MIU

EDITURA OMNIUM

BUCUREȘTI • 2023

„EU REPREZINT TRECUTUL, DAR UNUL MINUNAT”

În felul acesta își definește regina Maria statutul public în România restaurației condusă de fiul ei cel mare, Carol al II-lea. E o stare de apăsare sesizabilă de la prima la ultima filă a jurnalului din 1931. De când descinsese în România, prințesa englezoaică, înrudită cu toate casele monarhice prestigioase ale Europei, dovedise apropiere și afecțiune pentru noua ei patrie, ceea ce a făcut-o nespus de iubită. În acest al doilea an de restaurație se adaugă parcă un element în plus: simțindu-i tristețea, disperarea, însingurarea, omul obișnuit comunică mai lesne cu ea, cea confruntată cu complicațiile din orice familie „îmburghezită”, după propria-i constatare. Regina Maria trăiește asemenea omului de pe stradă. E o constatare cu care, în anii ce vor veni, va trebui să se obișnuiască.

Excluderea din viața publică n-o face să se văicărească. „Totdeauna m-am simțit puternică, și când a fost o înfrângere”, amintește învingătoarea trufașă mijloacele folosite, dar prețul e imens. La necazurile sufletești se adaugă șubrezirea proverbială ei sănătăți: răceli, un torticolis rebel, prea dese căderi, cu luxații, entorse, jupuieli ale pielii care refuză să se vindece, dureri inexplicabile în abdomen.

Regina cultivă flori, amenajează reședințe, bânduie anticariatele din Europa în căutare de cadouri potrivite celor apropiați, ascultă la nesfârșit lectura unei literaturi proaspăt ieșite din teascurile tipografilor, face și primește vizite, precumpănitor în cadrul familiei (în țară și în Elveția, Franța, Germania, Iugoslavia, Austria), cultivă prietene care „o adoră”, face acte de binefacere.

Vom reveni.

Forma cea mai expresivă de manifestare a celei pe care regalul ei fiu o trimisese fără menajamente „să cultive varză”, rămâne consemnarea faptelor cotidiene în *Însemnările zilnice*. Și nu oricum. „Cel mai mult îmi place să creionez portrete”, scrie ea satisfăcută. Or, acum, în 1931, cele mai la îndemână personaje rămân copiii ei și anturajul acestora. E o galerie unde se îngemănează afecțiune maternă, dezamăgire cumplită, încondeiere vitriolată — totul de o expresivitate justificată de netăgăduitul ei talent de scriitoare.

Carol, „Marele Tălhar”, cel care conduce acum destinul atâtor oameni, în primul rând al membrilor familiei sale, e mai tot timpul ursuz, închis în el, refuzând dialogul cu ai săi; se face că a uitat mesele, cinele, seratele de odinioară cu familia. Locuiește, neoficial, la Peleş cu Găina (citește: Elena Lupescu), pe care regina Maria, în dorința de armonie, o pofteste adesea la un ceai, o serată, un concert. Când se autoinvită la masa lui, Carol se dovedește „bădăran”, „indiferent”, „prost crescut”. Într-un cuvânt, „n-are autocontrol”. Fumează câte 200 de țigări pe zi și îi impune mamei sale o viață „amărată”. Luată de val, regina Maria își lasă pana să se dezlănțuie: Carol e o figură tristă, pe cale să devină sinistră; oare e sănătos la cap? Atins parcă de ipohondrie, regele îi interzice să invite prieteni sau rude de-ale lui Barbu Știrbei, ca familia Hiott, de pildă. Dacă răspunde la invitațiile la masă ale mamei sale, cere să fie singur cu ea — așa vor petrece și ultima zi a anului 1931.

Interdicțiile impuse Reginei sunt fără număr: când e în străinătate, să nu dea interviuri, să nu ia legătură cu persoane oficiale. Orice manifestare de omagiere e blocată (la venirea sau plecarea dintr-o gară, ceremonial la care ea ținea copilărește de mult). La Dinard (Franța), în vecinătatea reședinței surorii sale de la St. Briac, unde Regina s-a aflat în vizită, a fost urmărită de spionii fiului care au fotografiat-o pe stradă, în presupusa companie a lui Barbu Știrbei, prietenul ei „de 30 de ani”. „Nebunia unui monomaniac”, răbufnește cea căreia prezența sfătuitorului regilor îi lipsea dureros de mult. Cu o viață admirabil organizată și un calendar riguros respectat, regina Maria se vede silită — la joncțiunea regelui — să-și amâne revenirea în țară pentru

sfârșitul lunii iunie. Fără să-i explice motivul, ceea ce Reginei îi pare a fi culmea mojiției, Carol al II-lea nu voia de fapt ca maică-sa să împartă cu el afecțiunea publicului care, pasămite, avea să se exprime la aniversarea restaurației (8 iunie) și în zilele următoare.

Ca și în cazul frecventărilor oprite, Regina se mânia, folosește fel de fel de ornamente ornante nespuse de dure, dar... cedează!

Monarhul e un om izolat, constată Regina. Stă în Palat, cu un anturaj detestabil, „și-a luat toate drepturile pentru sine”, inventează uniforme, decorații, medalii pentru „cine îi linge picioarele”. Îl paște „o primejdie muierească”, socotește mama, îngrijorată de ascendentul Elenei Lupescu asupra deciziilor fiului ei. Una dintre acestea poate chiar i se datorează: Carol al II-lea îi controlează corespondența mamei sale, îi umblă prin jurnale vechi, arhivă, hârtii ș.a. E și motivul pentru care, la cea dintâi plecare în străinătate din acest an, adăpostește asemenea materiale la Legația britanică din București. Restului îi dă foc.

Doar că băiatul cel mare al Reginei e un ciudat. Dintr-odată devine blând, drăguț, drăgăstos, pe scurt „o zi onorată, o zi lovită”. La început de an îi cere mios să prezideze dineul în cinstea unei delegații japoneze și în general să supravegheze puțin treburile din Palatul său, unde se simțeau multă stângăcie, incompetență și lipsuri de neimaginat (fețe de masă, veselă ș.a.) necesare meselor oficiale.

Drăgălășenia Regelui s-a oprit aici: la reprezentare. Or, Regina dorea pătimaș să discute politică, să fie întrebată, să i se urmeze sfatul, ca altădată, pe vremea răposatului rege Ferdinand I... Fire activă, beneficiind de o sănătate care îi uimea pe doctori, regina Maria nu putea accepta sugestia unui prieten italian, Fassini, în casa căruia de la Marea Mediterană va petrece zile încântătoare, să devină „o victimă enigmatică”. Simte că încearcă „o spaimă permanentă pentru țară, opera vieții ei, dragostea vieții ei”.

Carol al II-lea rămâne imprevizibil. Când căsătoria llenii e pe cale să se încheie și Regina suferă peste măsură din cauza despărțirii de „copilul sufletului ei”, fratele cel mare declară patetic, dar cuvântul

vine ca un balsam pentru mamă: vrea să fie cel mai bun prieten, să umple golul lăsat de Ileana. Și această apropiere înșelătoare durează ceva vreme, cu vizite la Balciț, bună dispoziție și o părelnică apropiere de familie.

Regina se lasă sedusă și reține în *Însemnări*: „Carol a devenit aproape normal”. După nuntă însă, Regele e din nou „neprietenos” și „dezagreabil”, iar Regina, văzându-se din nou exclusă, nu simte acea stare de spirit ce i-a fost mereu proprie — „bucuria de a trăi”.

Ca o constantă în aprecierea băieților ei, reiese că aceștia au avut purtări reprobabile încă din adolescență, dar de vină au fost totdeauna alții. Nu admite nici măcar în taina jurnalului că răsfățul, permisivitatea, credința că „totul li se cuvine”, pedepsele ridicol de ne semnificative — toate au făcut din Carol și Nicolae doi nestăpâniți.

Umoarea schimbătoare a lui Carol e pusă de mamă exclusiv pe seama anturajului, el fiind „o fire blândă”. A făcut o sută de greșeli, dar *toate* sunt imputabile celor din jur care țin să-l compromită. În ultimele zile ale anului, cine știe de ce, Carol lasă vremelnice garda jos și atunci regina Maria se grăbește să-l justifice: a îmbătrânit, învață austeritatea de a fi rege; poate discuta, chiar și politică. Numai că rămân destule subiecte *tabu* între mamă și fiu, ocolite din pricina marii minciuni, „ticăloasa lui plecare în străinătate” și renunțarea la Tron, precizează Regina.

Așa cum din adolescență până în momentul întoarcerii și urcării pe Tron, Carol primise scrisori dojenitoare din partea mamei sale, ea a continuat acest obicei fără prea mult succes. De fiecare dată s-a înfuriat, a devenit violent și n-a luat defel seama la observațiile materne.

Regina în schimb pare a încerca o adevărată voluptate în a scrie aceste misive ce s-ar fi vrut moralizatoare. O cuprinde o adevărată exaltare bine temperată când amintește de îndeletnicirile unui monarh, de ținuta lui, de grija pentru cucerirea admirației și dragostei supușilor săi. Tot astfel se întâmplă lucrurile când judecă persoanele de care s-a înconjurat Carol. Sunt oameni „noi”, Regina nu-și cruță cuvintele, e dramatică, sufocată de indignare, nu le găsește nici

o calitate, sunt doar „o adunătură de slugi și conspiratori”, „o bandă de criminali”. În fruntea lor e Puiu Dumitrescu, „Cloaca Maxima”, secretarul particular care, alături de tatăl său, ofițer superior de Intendență, comite toate mârșăviile imaginabile. Și regina se dezlănțuie: când acesta vine s-o salute la Balcic, de ziua ei, și îi dăruiește un potir de argint, ea comentează nedumeritor: „gest așa de deplasat!”. Generalul Ilasievici e un „maimuțoi militar”. Până și guvernul îi pare a fi format din „amărâți”. „Nebunul” de Iorga e prim-ministru, „are o părere colosală despre sine, întreprinzător și caustic, când nu se dezinterează complet”.

Deși se socotește „soldat încercat”, Regina suportă tot mai greu viața „mizerabilă” oferită de fiul ei, Regele.

Nici celălalt băiat, Nicolae (Nicky) nu e la înălțimea așteptărilor. Dacă moștenitorul Tronului fusese de mic înconjurat de dădace, profesori, îndrumători, următorul băiat rămăsese oarecum mai liber din punct de vedere al educației; frecventase, ca multe vlăstare regale, școala elitistă britanică de la Eton, dar îi rămăsese și suficient timp să și-l petreacă agreabil în compania mamei sale. Cum observa Simona Lahovari, una din doamnele de onoare, regina Maria introdusese un regim prietenesc de egalitate, greșit înțeleasă, cu băieții ei. Și lucrul l-a privit în primul rând pe Nicolae. Cu alte cuvinte, admirat, răsfățat, iertat prea adesea nejustificat, el ajunsese în multe privințe ceea ce în București se zicea limpede: un golan. În 1931, la revenirea fratelui cel mare în țară și urcarea acestuia pe tron, Nicolae și-a dat mâna cu el, păreau să se simtă bine împreună, dobândise rosturi în Armată și aparențele erau salvate. Doar că între timp în viața lui a apărut o femeie, prahoveanca Ioana Doletti. Ea a reușit pe de-o parte să-l îndepărteze de familie, pe de alta să-l facă să joace după poftele ei. Arghirofilă, dornică de ascensiune socială, ea a accentuat dezinteresul lui Nicolae pentru îndeletnicirile publice. Carol al II-lea însuși caută să-l pună în umbră, îi contramandază unele ordine, ia prea adesea în seamă părerile subordonaților lui. După spusele unor rude germane venite în vizită, disputele între frați sunt la un pas de încă-

ierare. Când Nicolae cere voie să-și oficializeze legătura cu „Jeanne”, lucrurile explodează. Și de unde regina Maria nu-și cruța cuvintele despre „denaturatul” de Carol, acum încuviințează refuzul acestuia, căci intenția lui Nicolae înseamnă pentru ea „trădare”, „crimă”, umilirea Casei regale. Învățat să i se permită totul, Nicolae se năpustește asupra maică-siii: nu l-a iubit, n-a avut „bazele de acasă”, la Eton n-a învățat nimic. Abia „soția” l-a făcut „gentilom”. Toate într-o scrisoare plină de năduf, dublată de o misivă a Ioanei Doletti. Regina Maria e distrusă și rememorează tot ce a făcut pentru acest fiu ingrât. Pregătise pentru el Branul, Mavi Dalga (mica vilă de la Balcic); și-l amintea cu infinită tandrețe cum căutau și unul și altul cadouri reciproce care făceau bucuria întrunirilor Casei de Paști, de Crăciun, de zilele onomastice. Apoi nesfârșitele mese în doi, cu acea complicitate delicioasă care însemnase parte din funcționarea Casei regale.

Chiar după ce își dă seama de enormitatea gestului său (Nicolae refuzase s-o mai vadă pe maică-sa până când aceasta nu-și cerea iertare de la soția lui...) vine și se justifică oarecum deoarece Carol îi sugerase ușuratic, la un moment dat: „pune-mă în fața faptului împlinit!”. Regina îl scoate de la inimă — mi-a dat o lovitură de moarte — și conchide plină de amărăciune: „Nu sunt fericită cu băieții mei”.

*

Altele sunt relațiile cu cele trei fete. Acum când împlinește 56 de ani, Regina își dă seama că de Elisabeta nu s-a putut apropia sufletește niciodată. Trândavă, lacomă, egoistă, aceasta a știut totdeauna să manevreze în așa fel încât să iasă mereu bine, a avut doar momente de gingășie interesată. În schimb Mignon, de parcă nu i-ar fi fost soră, s-a arătat veșnic tandră, grijulie, optimistă. Căsătoria fericită cu Alexandru (Sandro), regele Iugoslaviei, cei trei băieți adorabili o făcuseră adepta unei filosofii aparent înțelepte că trebuie să te bucuri de orice clipă a vieții. Radia bucurie și o răspândea cu dărnicie în jurul ei.

Între băieții înstrăinați și cele două fete regine, cu viețile lor în parte rostuite, se situează Ileana, „cea mai scumpă însoțitoare”, „prelungirea ei”, „mâna ei dreaptă”, „bucuria ei”, „rațiunea ei de a trăi”.

Aproape o treime din paginile *Însemnărilor* sunt legate de Ileana, fiica cea mică, de treburile ei publice (la feluritele organizații pe care le patrona), manualitatea ei (marinar îndemânat), popularitatea de care se bucura ca „fiică a țării”. Or, în aprilie, aflată la sora ei Ducky, la St. Briac, regina Maria primește scrisori de la mezină despre „Toni”. Odată cu această corespondență, începe să lucreze și imaginația debordantă a reginei: ar putea împărți casele ei de vis (Bran, Cotroceni, Balcic, Copăceni, Scroviștea) cu tânăra pereche și „n-ar mai fi singură”.

Realitatea e mai prozaică, însă regina Maria refuză ostentativ s-o recunoască în *Însemnări*. E o partidă *ad pompam*, deoarece mirele e arhiduce austriac (dintr-o monarhie detronată, rămasă doar cu numele în istoria europeană), inginer format în Spania, lipsit de cultură („un sălbatic”) și sărac lipit.

Să amintim că marea plăcere a reginei Maria, când se așterne la scris, e portretizarea. Anton de Habsburg și familia lui „bizară” îi oferă un material generos. În plus, vrea să se convingă în primul rând pe sine că sunt o pereche potrivită, care se înțelege perfect etc., etc. Apoi începe să facă socoteli practice pentru susținerea viitorului menaj. Evident, pentru Carol al II-lea asta însemna „să se descotorosească” de sora lui care, în spațiul public, rămânea un concurent neplăcut. De la început el a pus condiția de „păgân egoist”: Anton nu-și va putea declara reședința permanentă în România; nici Ileana nu va putea sta în țara ei decât un număr condiționat de săptămâni. „Ileana și Anton n-au un viitor deosebit”, conchide Regina realist.

Până atunci, ca orice mamă iubitoare, se ambalează în pregătirile de nuntă, bucuroasă că Regele a acceptat să se implice plenar. Și aici rolul Reginei este esențial, dezvăluind o mentalitate sănătoasă, modernă, realistă. E vorba de toată fățarnicia de sorginte catolică pentru confirmarea unirii celor doi tineri. Ca membru al familiei imperiale

austriece, Anton avea nevoie de consimțământul împărătesei Zitta, văduva ultimului monarh al prăbușitului imperiu austro-ungar. Fără să se opună, fosta împărăteasă rămâne rigidă, catolică atroce, trufașă, minte îngustă, puțin simpatică — cum o nemurește Regina scriitoare. Dar adevărata bătălie e confruntarea cu Papa. Pentru acesta, căsătoria între persoane de confesiuni diferite înseamnă un singur lucru: trecerea necondiționată a celuilalt la „singura religie adevărată” (citește: catolică). Aflată în Italia, Regina se confruntă cu „figura centrală în țesătura de păianjen”, „bătrânul rapace și retrograd”, adică cu Papa. Împotrivirea acestuia a fost categorică. Viitorul cuplu n-are voie să calce într-o biserică ortodoxă pentru binecuvântare, sub semnătură că se va ține de cuvânt.

Regina Maria spumegă. După ce văzuse în biroul Papei doar „o păstaie goală”, plină de obiecte urâte, în timpul audienței „o face pe mama senină, dar cam a dracului” — cum se definește neprotocolar. Nu-i permite concesivei viitoare mirese să semneze nenorocita declarație, amintindu-i Suveranului Pontif că aceasta e fiică de rege, nu o „amărată” oarecare. Tot ea găsește, cum se va vedea, și soluția salvatoare. Între timp, întoarsă în luna iulie la Balcic, are o confruntare dureroasă cu monseniorul Vladimir Ghica, pe care îl respecta nespus. Acesta venise ca emisar al viziunii Papei despre căsătoria Ilenii, ca reprezentant al „singurei biserici adevărate”. Or, regina Maria privește lucrurile realist. Ea însăși protestantă, se căsătorise cu un catolic și frecventarea celor două biserici nu fusese niciodată o problemă. De fapt, catolicismul îi pare o putere întemeiată pe dezbinare, unde „turma” n-are voie să raționeze. „E o putere mondială și politică îngrozitoare” conchide neîndurătoarea mamă și regină. Furia ei sporește și scrie excedată că înțelege ateismul bolșevicilor...

La asemenea cerbicie din partea Papei, sunt necesare gesturi pe măsură. Și regina Maria le găsește. La început de iulie, la Balcic, cei doi tineri schimbă verighetele în fața unui preot ortodox, doar cu ea de față. „Precum creștinii din timpurile vechi”, comentează cu melancolie cea care a respectat totdeauna cu sfințenie religia patriei

sale, România. Apoi lucrurile au intrat pe făgașul ipocrit obișnuit: nuntă catolică la Sinaia, cu oaspeți străini (în primul rând familia lui Anton). Regina oferă fiicei sale pandantivul cu marele safir baroc, o perlă și o brățară cu diamante mari. Urmărește amuzată și puzderia de daruri venite din întreaga țară, „drăguțe, scumpe, duioase și absurde”, dovadă a imensei prețurii de care se bucura mezina familiei regale. Cuscra ei, Mama Bianca, faimoasă pentru zgârcenie, îi dă proaspetei nurori o diademă oferită odinioară de Împăratul Napoleon I soției sale Maria Luisa de Austria — dovadă că protocolul învingea încă umorile personale.

Veghea Reginei asupra copilului mult iubit a continuat cu strășnicie. Buchetul de mireasă din crini l-a comandat în Olanda, iar Ileana l-a lăsat în cimitirul din Sinaia. După balul de la Peleş, (încheiat la ora 1 din noapte), însurăței au plecat la Bran, „iubitul cuib fortificat”.

Începe, parcă, altă perioadă din viața Reginei; e ceea ce ea numește „asocierea reușită” cu tânărul cuplu botezat Puma. Le rostuiește camerele în castelaș, la fel la Balcic ori la Pelișor. Le umple casa de la München cu lucruri în asemenea măsură încât vizitatorul constată că e mobilată „în maniera reginei Maria”.

Și epitropia continuă. Ajunsă la Berna, ea constituie un depozit bancar pentru Ileana căci „e cea mai săracă” și vrea s-o știe la adăpost de lipsuri materiale. La un moment dat, ea însăși are sentimentul intruziunii în viața cuplului Ileana — Anton și făgăduiește, cel puțin paginilor de jurnal, să rămână mai retrasă. Dar Habsburgii, între care acum e cuprinsă și Ileana, o preocupă în cel mai înalt grad. Neîndoios, Anton e victima mamei sale, alături de ceilalți opt copii ai prolificii femei. Lipsit de lucruri elementare (palton, lampă de citit convenabilă, haine — altele decât un costum unic), gine-rele trufașei regine s-a îndreptat integral spre mecanică. Avionul („Copilul”) îndrăgit, montarea telefoanelor, până și învârtirea manivelei gramofonului — iată universul de viață al arhiducelui, dublat

de o poftă de mâncare pantagruelică și o ignoranță în materie de cultură generală stupefiantă.

Disciplinată, în accepție britanică, Regina îi caută și îi găsește doar virtuți ginerei ei: e cinstit, modest, drăgăstos cu Ileana. Familia lui în schimb e „bizară”. Tatăl, mereu sub papuc, moare la un moment dat din pricina „recomandărilor” fanteziste ale soției făcute doctorilor. Frații și surorile, dacă nu și-au luat lumea în cap, duc o existență mizeră, la mila Mamei Bianca. Când a cunoscut-o pe viitoarea cuscră, a găsit-o simpatică și nonconformistă. Dar s-a înșelat. De fapt era o catolică egoistă, tiranică cu ai săi, nepricepută în afaceri și dusă de nas de consilieri financiari care, pe nesimțite, i-au tocat averea. După ce o cunoaște mai bine, formulează asupra ei un adevărat verdict: e mizerabilă, trăsniță, lunatică, învăluită în bigotism catolic...

Înrudirea cu Habsburgii îi provoacă până la urmă un strigăt dramatic de durere: „căsătoria e pentru Ileana o bucurie, iar pentru mine înseamnă moartea, sfârșitul rațiunii mele de a trăi!”

*

Pe de-o parte, înfiriparea unei familii, pe de alta destrămarea perechii Elena-Carol. Iar regina Maria e silită să trăiască această dramă, o situație fără ieșire, unde nora apare izolată ca o „ciumată”, fără să-și poată vedea băiatul în voie, iar fiul e taxat de „golan”. Dacă se adaugă ceea ce azi s-ar putea numi război mediatic — acuzele și recriminările apărute în presa internațională între cei doi — se înțelege de ce povestea o copleșea pe Regină. Doctorul Lascăr, modestul și înțeleptul medic consultat mai tot timpul pentru dureri care nu cedau, îi spune că e vorba pur și simplu de o încordare nervoasă paroxistică, ce s-a convertit în dureri trupești.

Era o situație obiectivă și regina Maria caută să-i facă față „ca un soldat încercat”. Ultima, dar nu cea din urmă stare conflictuală a fost legată de grija pentru moștenitorul Tronului. Crescut până la 9 ani mai mult de mamă, ea însăși produsul unei educații „sinistre”,

copilul a fost smuls brusc de lângă aceasta și obligat să trăiască în preajma unui tată iubitor, neîndoielnic, dar care nu știa cum să se poarte cu el, cum să-l educe, să-l formeze pentru viață. Regina Maria asistă neputincioasă la traumatizarea băiețelului, lăsat o vreme în grija Găinii, practic singur și neajutorat. Reacția a fost previzibilă: fără o autoritate blândă, dar fermă alături, micul prinț s-a refugiat în bulimie. La Palat, expediat la bucătărie, în vizite, ca să i se facă plăcere, toată lumea l-a îndopat. Într-una din rarele ocazii când l-a avut la ea, Regina l-a întrebat cât poate mânca. „Până nu mai pot!”, a venit răspunsul descumpănit. Apoi, ca metodă pedagogică poate, tatăl lui i-a adus în preajmă câteva fete cu care, bolnav de gripă fiind, a împărțit camera. Această promiscuitate a supărat-o peste măsură pe Regină care notează furioasă în jurnal că nepotului i s-a făcut „un harem”. Cochetăria ostentativă a cel puțin uneia dintre puștoaice justifică părerea bunicii. În ciuda acestui climat advers, copilul face progrese, e mai comunicativ și acea înțepeneală impusă de mamă dispăre de la o zi la alta. Când a auzit de intenția suveranului de a i-l încredința pe Mihai lui Grigorescu, a scris nemulțumită: „e cea mai proastă alegere”, „o crimă față de națiune”. Ulterior însă admite efectul benefic al lăsării copilului pe mâna fiului generalului erou din Primul Război Mondial.

Evident, familia nu-i oferă satisfacții; despărțiri, legături neconvenabile, înstrăinări, soluții amânate — acestea sunt elementele ce o înconjoară pe Regină. Dacă adăugăm starea de slăbiciune gravă a Sandrei, sora trăitoare la Langenburg, precaritatea traiului Beatricei, cealaltă soră, fugită din Spania republicană și refugiată în Elveția, ca și modestia greu de îndurat a viețuirii lui Ducky, a treia soră, altădată mare ducesă a Rusiei, undeva în provincia franceză, la St. Briac, — anul 1931 rămâne unul de mari încercări pentru regina Maria.

Acum, ca și în vremea Războiului, se vedește marea putere morală a acestei femei, capacitatea de a găsi în cotidianul banal elemente de susținere, bucurii mărunte, nădejdi și încredințarea că soarta se poate schimba mereu în bine.

Învățată din tinerețe să fie adulată, Maria a stabilit relații *sui generis* cu restul lumii. A discutat în primul rând impresia pe care o face ea asupra celorlalți, încântarea, bucuria ce răspândea, indiferent unde se ducea. Acum, ca să nu fie socotită bolnavă, apare în public foarte des; lumea o ovaționează la biserica luterană, în magazine, la expoziții, la concertele lui Enescu. Vede cu încântare *Scrisoarea pierdută*, „piesa clasică” ignorată până atunci. Se întâlnește cu George Vraca, interesat să facă un film după romanul ei, *Măști*. Marioara Ventura e fericită s-o vadă la unul din spectacolele ei. În fine, primește audiențe, ceea ce îi creează impresia că e nevoie de sfatul ei. Totuși, îi pare că fiul nu e bucuros de aparițiile ei în public, de popularitatea ei. Lumea începe să evite a fi văzută la venirile ori plecările ei în străinătate. Nu același lucru se întâmplă în Europa. Parisul „îi zâmbeste”, „n-am fost uitată”, „mă iubesc pentru mine însămi”, sunt încă „prietena lor favorită”. Dovada? Florile trimise la gară de președintele republicii franceze. La St. Malo e ovaționată: „Trăiască Regina!”, în limba română. La Fabron, proprietatea de altădată a mamei sale pe Riviera franceză, întâlnește ruși odinioară milionari, azi șoferi „nemâncați” — toți bucuroși însă să o admire. Crede că oamenii suferă fiindcă n-o pot sluji, cazul lui Barbu Știrbei, silit să se autoexileze, urmărit fiind de dușmănia nedomolită a Regelui.

Izolarea Reginei e un fapt. Adică nu participă la actul de guvernare, nu e la curent cu intențiile monarhului, nu poate sugera numiri sau destituiri. Compensațiile însă sunt destule. Atât în străinătate, cât și în țară. Cum Regele dorise ca ea să-și prelungească șederea în Italia, peste luna iunie, și resursele financiare îi erau pe sfârșite, iar statutul de persoană publică o silea să cheltuiască pe măsură — îi vine în ajutor un afacerist, acolit al lui Mussolini, care o găzduiește la Nettuno, pe malul Mării Mediterane, într-un castel adorabil. „Casa mea e a voastră”, îi spune el curtenitor, iar sora care o însoțea constată amuzată: „Am fost prostește răzgâiate”. Spre deosebire de Papă, de la care pleacă un pachet de nervi, întâlnirea cu dictatorul fascist o

încântă: Are o simplitate calmă, vorbește bine franțuzește, e simpatic și neostentativ.

Nevoia de a fi mereu în centrul atenției este irepresibilă, să știe că lumea o iubește, o urmărește, îi face daruri spionându-i în prealabil gusturile. La un moment dat, cunoaște o astfel de admiratoare, se simte „ca acasă” în compania ei și, cine știe de ce, vrea să-i schimbe numele, din Julie în Lie. Dându-și seama de sonoritatea neconvenabilă (lie, minciună în engleză) o botează Viola. La fel o încântă prezența contesei Zapolla, „îndrăgostită” de ea.

Dar oricâte dovezi de afecțiune, unele pline de exaltare, primește în afară, filonul de tărie morală, de confort spiritual îl află în țară. Și el se exprimă în trei ipostaze: casele de vis, florile și caii. Aici rezidă parcă cel mai concludent uriașa forță și putere de îndurare, de depășire a tuturor greutăților, proprie reginei Maria.

An de an îmbunătățește construcțiile, terasele, mobilierul de la Balcic. Aranjarea mesei tinde spre perfecțiune: fețe de masă vechi, argintărie țaristă, piese de aur moștenite de la tatăl ei, asortate cu flori, totul trădează un rafinament de invidiat. E cadrul unde, însoțită foarte adesea de buna ei prietenă și lectoriță neobosită, Gretchen von Raven, se simte în largul ei.

Aceeași senzație de ctitorire împlinită, de exaltare pentru fiecare obiect căruia i-a găsit locul potrivit încearcă Regina la castelul oferit după Război de comunitatea brașoveană. E vorba de Bran, cu lacul și lebedele lui, daliile de nenumărate soiuri și Casa de ceai mereu gata de oaspeți. „E tot ce-și putea dori inima mea”, scrie Regina când își descrie dormitorul din castel: covor albastru chinezesc, călugărul (statueta ce îi fusese dăruită în Spania de un principe Doria), icoane valoroase, „vatra” albă, masa cu acoperitoare italienească, cele două măsuțe joase, patul și pernele îmbrăcate cu stofă de la magazinul lui Fortuni, un rafinat artist venețian, negustor care fabrica țesături unicat. Alte camere sunt la fel de expresiv aranjate cu lucruri de preț aduse cu grijă din lumea întreagă „pentru mulțumirea sufletului”.